

Theodor Papadopoulos:
"Ken Loach filmlerinde yüzeyin altındaki pürüzlü tabakayla ilgileniyor."

13 Ekim 2005'te Mithat Alam Film Merkezi'nde Theodor Papadopoulos ile Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politikalar Forumu ile işbirliği kapsamında bir söyleşi yapıldı. Ken Loach'un The Navigators (Demiryolcular, 2001) adlı filmi üzerinden, sosyal politikalar ve Britanya'da 1980'lerde Thatcher'in politikalarının Ken Loach'un sinemasına nasıl yansıtıldığından bahsedildi.

Theodor Papadopoulos: Konuyla ilgili olduğunu düşündüğümden size biraz yaşadığım yerden bahsetmek istiyorum. Yunan asıllıyım ama son on altı yıldır Birleşik Krallık'ta Bath şehrinde yaşıyorum. Bath, İngiltere'nin güney batısında, coğrafi olarak Bristol'in yakınında küçük bir kasaba. Şehrin tarihine biraz bakacak olursak, coğrafi açıdan denize uzak olduğundan hiçbir zaman çok önemli bir ticaret merkezi olamamış ama ilginç bir şekilde önemli bir kültür merkezi haline gelmiş. Bath, 18. yüzyıldan bu yana orta ve yüksek zümrenin kumar oynamak için ve tatil yapmak için geldikleri ve yaşadıkları bir yer. Bizim için Bath'ın dikkate değer bir yer olmasının nedeni ise buranın aynı zamanda Ken Loach'un yaşadığı yer olması. Bu ilginç bir nokta çünkü Ken Loach genel olarak işçi sınıfıyla ilişkilendirilir ve filmlerinde işçilerin ve emekçi sınıfının sorunlarına eğilir. Ancak yaşadığı yer ve yaşadığı yerle ilgili gördükleri çelişkili. Aynı çelişkiyi işsizlik ve fakirlik bağlamında ben de çalıştığım sosyal politika bölümü

dolayısıyla yaşıyorum. Bazen sefalet içindeki yerleri hemen fark edemeyebiliyoruz, çünkü yüzeysel bakıyoruz. Fakat bir yeri dikkatle incelemeye başladığımızda, var olan sefil yaşantıyı kolaylıkla fark edebiliyoruz. Ken Loach da filmlerinde yüzeyin altındaki pürüzlü tabakayla ilgileniyor. Özellikle *My Name is Joe* (*Benim Adım Joe*, Yön: Ken Loach, 1998) ve *Sweet Sixteen* (*Afili Delikanlı*, Yön: Ken Loach, 2002) bu türden filmler. Bath gibi, görünen ve görünmeyen gerçeklikleri çelişen birçok şehir var. Buralarda fakirlik, işsizlik ve evsizlik had safhada. Aslında bu Britanya'nın tüm sosyal dokusuna nüfuz etmiş büyük bir çıkmaz. Britanya'da nereye giderseniz gidin bu çelişkiyle karşılaşılıyorsunuz.

Bath şehrinin Ken Loach için bir diğer önemi; işçi sınıfına ait olan yerel futbol takımının başkanı olmasından kaynaklanıyor. Burada orta ve üst sınıflar futbolla değil ragbiyle ilgileniyorlar. Ragbi, Britanya için son birkaç yıldır en önemli boş zaman etkinliği ve futbol genellikle alt sınıfın ilgilendiği bir spor haline gelmiş durumda. Ken Loach böyle bir sahne içinde duyarlılıkları nedeniyle işçi sınıfına daha yakın duruyor ve filmlerinde bu duyarlılığı işliyor. Bu yüzden burada Ken Loach'un sosyal vatandaş olduğunu ileri sürmek istiyorum. Bu amaçla hayatı hakkında biraz daha derine inmek ve *The Navigators*'ta ne gibi konuları ve sorunsalları işlediği hakkında kısaca konuşmak istiyorum. Daha sonra da Ken Loach'un filmlerinin Britanya ve genel olarak sosyal politikalarla ilgili ne anlattığı hakkında sizin fikirlerinizin neler olduğunu merak ediyorum.

Ken Loach 1936'da doğar. Çocukluğu II. Dünya Savaşı'nın katı gerçekleri içinde geçer. 25 yaşında askere gider. Daha sonra Oxford Üniversitesi'nde hukuk okur ve mezun olduktan sonra tiyatroyla ilgilenmeye başlar. İlk ciddi çalışmasını 1961 yılında yardımcı yönetmen olarak girdiği bir tiyatrodan yapar. 1963 yılında BBC'ye girer ve televizyon yapımlarında görev alır. Kariyeri boyunca Loach'un hep aynı gerilimin içinde olduğunu görüyoruz. Bir yanda bu gibi şirketler, bir yanda bu şirketlerin içinde yer alan ve bu

şirketler için çalışanlar. BBC’de ayrıca televizyon için tiyatro programları hazırlar. Böylelikle yaptığı belgesel çalışmaları öncesinde ufaktan adını duyurmaya başlar. Bir süre tiyatro ve belgeseller arasında gidip gelir. Bence, bu zaman zarfında yavaş yavaş sinemaya ilgi duymaya başlar. Böylelikle ilk filmi *Kes (Kerkenez, Yön. Ken Loach, 1969)*’i çeker. *Kes* ilginç bir film, çünkü Ken Loach sinemasını belirleyen kriterlerin ilk izleri görülebilir. *Kes* kısaca; ‘hayattan hiç beklentisi kalmamış bir çocuğun kerkenezi eğitirken hayatın tadının farkına varması ve bir şey yapabilmenin anlamını duyumsaması hakkındadır’ denilebilir. Ayrıca bu filmde hareketli görüntüleri kullanması da sineması için dikkat çekici. Böyle bir konuyu seçmesini; Ken Loach filmlerinin sosyal ve politik gerçekliği arayan karakterine bağlayabiliriz. Bize gerçekliği göstermek, mesajı izleyiciye bu şekilde aktarmak ve bu tarz bir etki bırakmak istediğini söyler gibidir. Yaptığı; izleyiciyi gerçekle yüz yüze getirmek, gerçekliğin pürüzsüz bir resmini çizmek, insanları kapalı kaldıkları karmaşık yapıdaki sosyal yaşantıları içinde çözümlenmek ve elinde hiçbir güç olmayan insanları göstermektir. Seçtiği konulara bakıldığında -sosyal politika alanıyla ilgilenenlerin dikkatini çekecektir, çünkü onlarla aynı dilden konuşur- Hollywood filmi yapmayacağını mesajını verir. İzleyiciye; iyi vakit geçiremeyeceklerinin, kendi hayatlarında deneyimleyemeyecekleri acı gerçeklerle yüz yüze geleceklerinin ipuçlarını verir. İnsanları kışkırtarak ve düşünmeye sevk ederek üzerlerinde oynanan politikaların farkına varmalarını sağlar, aktif bir biçimde politikaya dahil edilmelerini amaçlar. Filmlerinde de bunu yapmaya çalışır. 1970’ler ve 1980’ler boyunca Ken Loach’un bir takım değişiklikler yaşadığını görürüz. Özellikle ailesiyle ilgili değişiklikler olurken, filmlerinin çok politik ve partizanca olduğu, tartışmalı konuları gündeme getirdiği yönünde suçlamalar alır. İlginç olan liberal ve batılı bir ülkede yaşıyor olmamıza rağmen sansürün sürekli yapılıyor olması.

Bu arada Britanya’da Thatcher, seçimleri kazanarak hükümetin başına geçer. 1984’te yaşanan büyük tren kazası sonucunda maden işçileri ayaklanır ve hükümetle çok

çetin bir mücadele içine girer. Bunlar onu etkileyen politik olaylardır. Sanırım bu süreç Ken Loach politik anlamda bunalmasına neden oldu. Bu yıllar içinde çektiği belgeselleri (*The Gamekeeper*, 1980; *Looks and Smiles*, 1981; *A Question Of Leadership* (TV), 1981) Britanya'daki insanların Thatcherizm hakkında ne düşündüğüne dair bir fikir vermek için çeker. Thatcher'in Britanya Cumhuriyeti'ni tamamıyla vergilendirmeye soktuğunu görüyoruz. Ekonomik pazar, kendisine karşı çıkan herkesin karşısındaydı ve hükümet de pazardan yanaydı. Hükümet ve pazar belirli halk tabakalarına -madenciler gibi- karşı duruyordu. Onları mağlup etmeye çalışıyordu; çünkü bu tabakanın piyasaya etkili bir şekilde karşı gelebileceğini düşünüyordu. Fakat madencilerin yenilgisinden sonra uzun bir süre Thatcherizme başkaldırı olmadı. Ken Loach'un bu durumda yaptığı, dönemin sol akımlarının küçük bir araştırması gibidir. *A Question of Leadership* belgeseliyle bir anlamda solu arar. Bu sorgulamalar, dönemin solcularına destek verir niteliktedir. Bu yüzden de yapmaya çalıştığı şey yasaklandı. Çünkü çektiği belgesel Thatcher'e meydan okur nitelikteydi. 1983-84'te çektiği *Questions of Leadership* (Problems of Democracy in Trade Unions: Some Views from the Frontline (TV), 1983) ve *Which Side Are You On?*(1984) adlı belgesellerinde de bu amaçlarla madencilerin ayaklanmalarını işledi. Daha sonra *The Navigators*'ı çekti. Fakat filmin yayınlanması yasaklandı ve hiçbir zaman gösterilmedi. Biz bu filmi ne televizyonda ne de başka bir yerde göremiyoruz. Bu da filmin telif haklarına kimin sahip olduğu ve yapımcılığını kimin üstlendiği ve tüm bunları kimin kontrol ettiğiyle ilgili soruları gündeme getiriyor. Bu filmin özellikle denetlendiğini söyleyebiliriz. Çünkü bunun gibi başka filmlerin de başına aynı şey gelmişti. İlginç olan; gayet liberal, batılı bir ülkede yaşıyor olmamıza rağmen sansürün sürekli yapıyor olması ve sansürün neredeyse kurumsallaştığını görmemiz. Bir yönetmen olarak Ken Loach, filmlerini yapabilecek paraya sahip değil. Eğer bir yönetmen film yapabilecek parayı bulursa filmlerinin dağıtımını sağlayamıyor ve ne yazık ki kimsenin izleyeme-

yeceği bir film yapmış oluyor. Özellikle *The Navigators* üzerine yoğunlaşacak olmamın nedeni de bu zaten. Çünkü *The Navigators* Britanya'da kimsenin sinemada izlemediği bir film. Siz burada filmi izleyebildiğiniz için çok şanslısınız. Film, Britanya'da sinemalarda hiç gösterilmedi ve ticari anlamda başarısız sayıldı. Gece çok geç saatlerde -on iki ya da bir gibi- televizyonda yayınlandığı oldu, ama bu saatler çalışan insanların filmi izleyebileceği saatler değil. Bağımsız filmlerin gösterildiği sinemalar var, ama bu sinemalarda yabancı ülkelerin bağımsız yapımları gösteriliyor. Çünkü bu filmleri büyük sinemalarda izleyebilme şansımız yok. Büyük sinemalar filmlerin yapımcılığını üstlenen şirketlerin ve işletmelerin elinde. Bu yüzden çok salonlu büyük sinemalara gittiğinizde, var olan on salonun onunda da Hollywood yapımı filmler izleyebiliyorsunuz. Bir de Britanya'da altyazı okumayı sevmeyen insanlar var. Bu durum dili İngilizce olmayan filmlerin gösterimini olumsuz etkiliyor. Sanat filmi gösteren sinemalar ayrılmış durumda ve buralara daha çok entelektüellerin gittiğini görmekteyiz.

Konuları itibariyle etkileyici ve rahatsız edici olan Ken Loach filmleri, sevginizle bulduğunuzda izleyebileceğiniz türden değildir, çünkü moral bozucudur...

Britanya'daki sinema izleyicileri, televizyonda dublajı yapılmış ve yalnızca olay örgüsü sürükleyici filmlerin yayınlandıklarını biliyor. Bu konuda bilinçlendikleri için, yabancı filmlerin her iki üç dakikada bir silah sesi duyacakları Hollywood filmlerinden farklı olduğunu ve bu filmlerin onları düşünmeye sevk edeceğinin farkındalar. Ken Loach'un filmleri de bu kategoriye girer. Konuları itibariyle etkileyici ve rahatsız edici olan bu filmler sevginizle bulduğunuzda izleyebileceğiniz türden değildir, çünkü moral bozucudur.

90'lı yıllara geldiğimizde Ken Loach bir çeşit 'Rönesans' yaşıyordu. Bu yıllarda çektiği *Land and Freedom (Ülke ve Özgürlük, 1995)* ve *Ladybird Ladybird (1994)* gibi filmlerle sosyal politika konusuna iyiden iyiye parmak bastığını görüyoruz. Özellikle *Ladybird Ladybird* filmi gerçek bir hikâyeye dayanması ve sosyal hizmetlere değiniyor ol-

ması bakımından oldukça dikkat çekici. Film, çocukları elinden alınan bir anneyi anlatır. Devlet, 'anneleri bakımlarını üstlenemiyor' gerekçesiyle çocukları annenin elinden alır. Loach filmi annenin sosyal hizmetlerle yaşadığı deneyim üzerine kurar. Filmde; devletin işçi sınıfının davranışlarını ve hareketlerini kontrol etmesi, işçi olmanın yanında bir de mülteciysen başına neler gelebileceği anlatılır. Kadın daha sonra kendisi gibi mülteci bir adamla tanışır. Geldiğinden beri ona en kibar ve iyi davranan kişi olan bu adamla aralarında çok güzel bir ilişki başlar, evlenirler ve bir bebekleri olur. Filmin sonunda kadın adamın da yardımıyla çocuklarını geri alır. Film ticari açıdan da başarılı olur. 1995'te *Carla's Song (Carla'nın Şarkısı)*'u çeker ve Ken Loach oldukça politik bir sinemanın içine girer. Sonrasında da *My Name is Joe* (Benim Adım Joe, 1998) gelir.

Navigators; Britanya'daki özelleştirme sürecinden ve bu sürecin en büyük skandalı olan tren kazasından bahseder. Demiryollarının özelleştirilmesi demek bu yolların kullanım hakkının şirketlere satılması demektir. Bir şirketin en büyük amacı kâr elde etmek olduğundan, demiryollarının kullanım haklarını ellerinde bulunduran şirketler de kârlarını engelleyecek en ufak bir masraftan kaçınmaya başlarlar. İnsanların can güvenliğini sağlamak pahalı ve masraflı bir iş olduğundan buna da önem vermezler. Güvenliği sağlayabilecek herhangi bir sistemi kurma ve yürütme hakkını da başka şirketlere satarlar. Filmde gördüğümüz; sistemin bu şekilde nasıl işlediği. İnsanların güvenliği için ufacık bir dikkat gösterilmiş olsaydı insanlar ölmeyecekti. Film, kaza sonucu ölen bir işçiyle ilgili. Bu olayda birçok işçi ve yolcu ölmüştü. Bu yüzden de Britanya'da hala çok tartışılan ve sürekli gündemde olan bir konudur. Çünkü bu olayın sonucunda kimse hapse girmedi ya da ceza almadı. Tersine bu şirketleşmiş katiller kaza ardına kazaya sebep oldular. Özelleştirmenin demiryollarına yaptığı insanların ölmesine sebep olması oldu. Film bu temayı yakalamış olması bakımından bence çok iyi. Fakat *Navigators* bir film olarak iyi bir film midir? Böyle olduğunu düşünmüyorum, çünkü bu filmde Ken Loach'un sine-

macılığının biraz yorgun düştüğünü gördüm, yönetmenin en iyi filmi bu değil. Ken Loach filmde Britanya'yı, özellikle de işçi sendikalarını yüceltiyor. Böylece bir yanda iyi adamlar, bir yanda da kötü adamlar ortaya çıkıyor. Bence sendikalar çözüm olmaktan çok bu sorunu birer parçası. Sanırım Ken Loach'un politik anlamda umutsuzluğa düşerek başka bir çıkar yol görememesinden kaynaklanıyor.

Dinleyici Soruları

Kendi çalışma alanınızı düşündüğünüzde Ken Loach sizin yapamayacağınız neyi yapabilir? Film harika bir konuya sahip olduğu halde film olarak çok iyi bir film olmadığını söylediniz. Sizin bir araştırmacı olarak özelleştirme konusunda yapamadıklarınızı filmin açığa çıkardığını söyleyebilir miyiz?

Theodor Papadopoulos: Sorunuza yanıt vermek için *Ladybird Ladybird* hakkında konuşmalıyız. *Ladybird Ladybird* güç ilişkilerini tartışmak açısından önemli. İlgili alanın refah devletinde ve onun hizmet sahalarında güç ilişkilerini incelemek olduğu için, filmi de bunlara bir tepki olarak görüyorum. Bölümdeki herkes birer sosyal hizmetli olduğundan, filmi incelediğimizde göreceğimiz gibi sistemin yanlışlıklarını düzeltmeye çalışıyorlar. Bir çocuğun refahının sağlanıp sağlanamaması da güç odaklarının sorunu.

Navigators'a geri dönersek, filmde karşılaştığımız durum; pazar ekonomisinin halkın karşısında nasıl durduğu. Eğer pazar ekonomisinin ülkeyi ele geçirmesine izin verirken, insanların zararına olacak pek çok olaya kapılarını açmış olursun ki tren kazasında yaşananlar bunun bir örneği. Kurumsal gücü elinde bulunduranların zaman içinde nasıl değiştiğini, ellerindeki gücün büyük şirketlerle nasıl dönüştürüldüğünü ve herkesin bu pazardan pay elde etmek için bu güç savaşına nasıl uyum sağladığını görüyorsunuz. Bazen bir filmin dilinin çok önemli olduğunu düşünürüm ve bu açıdan *Navigators* güçlü bir film. Ancak mesleğimi düşündüğümde bu filmi izleyen insanların filmde

sonra neyi nasıl gördüklerini kestiremeyeceğimi görüyorum. Filmi algılayış biçimlerimiz ve bunu hayatımızda nasıl içselleştirdiğimiz önemli olan. *My Name is Joe* ve *Sweet Sixteen* gibi filmler biraz daha politikaya bağımlı ama *Navigators* tam da böyle değil. Hollywood tarafından yalnızca filmin hikayesini görmeye şartlandırıldığımızdan asıl anlatılmak isteneni kaçırabiliyoruz. Mesela *Sweet Sixteen* yalnızca bir uyuşturucu bağımlısının yaşamı olarak da görülebilir. Bu da bence filmleri izlerken ki en büyük sorunumuz, insanların bu filmleri nasıl ve ne açıdan okuduklarıyla ilgili.

Britanya'daki sinema izleyicisinin filmleri nasıl algıladıklarını merak ediyorum, bölümden arkadaşlarınız *Navigators*'ı nasıl buldu? Ayrıca *Navigators*'ı ülkenizde izleyemediğinizi söylediniz. Geçtiğimiz yıllarda 21. Uluslararası İstanbul Film Festivali (2002)'nde gösterilmişti.

Theodor Papadopoulos: Zaten bağımsız yapımları görmenin en standart yolu film festivalleri. Britanya'da da eğer iyi bir film izlemek istiyorsanız ya gece yarısına kadar televizyonun başında oturacaksınız ya da para verip kablolu TV alıp seyretmeyi deneyeceksiniz. Bence bu ikisi gayet birbiriyle bağlantılı. Var olan sansür Stalin dönemindeki gibi siyah gözlüklü resmi kıyafetli adamların elinden bunu koyalım bunu keselim şeklinde ilerlemiyor. Daha sistematik bir şey var ortada. Pazar ekonomisi ve pazar ekonomisinin ilişkileri neye ulaşip neye ulaşamayacağımızı belirliyor. Bana kalırsa bu çok daha kötü, çünkü dağıtımın kontrol altında olması insanların gerçeklik algılarını değiştirebilecek kültürel ürünlere ulaşmasının imkânsız hale gelmesi demek. İyi bir film görmek istiyorsam, para ödemem gerekiyor. Çünkü Ken Loach filmlerini sinemada göremiyorum. Bu zamanımızın trajikomik hikayesidir. Sosyal içerikli bir film izlemek istiyorsam DVD'sini almam gerekiyor. Britanya'da hala bağımsız sinema ağlarının oluşturulmasını bekliyoruz. Fransa, İtalya ya da Al-

manya'da ve belki Türkiye'de bağımsız filmleri gösteren daha fazla sinema var.

Ken Loach sinemasını benim için ilgi çekici yapan filmlerinin belgeselle kurmaca arasında duruyor olması. Bazı film yönetmenleri Ken Loach'ı seyretmenin komşumuzu seyretmek gibi olduğunu söylüyorlar. Loach'un konularının bize rahatsız edici gelmesi bu filmlerin belgeselsi yapısından kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Sosyal gerçekliği konu alan filmlerin, hayal ürünü olarak sunulmasının bir anlamda gerçeklikten kopma gibi bir tehlikesi var. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kesinlikle size katılıyorum. Bath Film Festivali'nde üç hafta kadar farklı ülkelerden gelen farklı filmleri izleme şansına sahip olduk. Ken Loach bu festivallerde bazen sunum yapar. Bir keresinde şu anda ismini hatırlayamadığım bir yönetmen hakkında bir sunum yapıyordu. O yönetmenin üslubuyla ve insanlara bakış açısıyla ne kadar da etkileyici olduğundan bahsediyordu. Etkileyiciydi çünkü pembe gözlüklerle dünyaya bakmıyordu ve filmleri mutlu sonla bitmiyordu. Demek istediğim hayat da böyle değil zaten. Ken Loach'un filmlerinin nüktedan olduğunu düşünmemizin nedeni; hayatın içindeki küçük mutlulukları ve unutulmaz anları bulmasından kaynaklanıyor. Mesela *My Name is Joe* trajik bir film idi ama hayatın kendisine yakındı.

Loach, kamerayı insanları her yönüyle gösterebilecek şekilde kullanıyor. Bu da onun geniş plan açık alan çekimleri yapmamasının, renklere odaklanmamasının nedeni. Onun ilgi alanı düz araziler. Manzaralar değil, insanlar. Onu hümanist yapan bu. Filmlerinin iyi olmasını sağlayan; sinema dili. *My Name is Joe*'nun *Sweet Sixteen* kadar güzel olmamasının nedeninin sinema dili olduğunu düşünüyorum. Film politik bir duruşu göstermeye çalışıyor fakat bunu bağıra bağıra söylüyor. Karakterler güçlü çizilmemiş, ayrı ayrı pek çok olay var ve karakterlere odaklanamıyorsunuz. Belki de bu filmi bir belgesel olarak çekseydi çok daha iyi olurdu.

Mesela *Navigators* büyük bir konuyu işliyor. Baskı altında olan insanlar var, bu insanlar çoğunluğu oluşturuyorlar ve büyük değişikliklerin ve gelişmelerin özneleri. Fakat biz onlarla ilgili hiçbir şey yapamıyoruz. Bu yüzden de yalnızca insanların yaşamlarına dair ufak resimler görüyoruz. Filmin belgesel olmamasının nedeni yönetmenin kişisel tercihidir.

Ken Loach'un son filmine gelirsek, onun tüm bu koşullardan ve Britanya'daki azınlıklardan bahsettiğini görüyoruz. Filminde yalnızca bunlardan söz etmiyor, aşktan da bahsediyor ve aşkı sosyal bağlamda değerlendiriyor. Hakında en çok düşündüğü konu; insanların iş gücü ile para arasındaki sosyal koşulları ve ilişkileri olduğu için, aşkı da sosyal gerçekliğin içinde işliyor. Ancak kimi zaman *Navigators*'ta olduğu gibi bu yöntem başarısız olabiliyor.

Bu başarısız sözcüğü beni biraz rahatsız etti. Bizim için yani sıradan izleyici için başarılı ya da başarısız demek filmi nasıl içselleştirdiğimizle alakalı. *Sweet Sixteen*'in *Navigators*'tan daha başarılı olduğunu düşünmemizin nedeni de bu bence.

Theodor Papadopoulos: Filmi nasıl deneyimlediğimden bahsediyorum yalnızca. Bir de benim için 'sinemasal' anlamda, film başarılı değil. 'Asıl gerçek; her zaman inandığımız gerçek değildir' Loach filmlerinde bunu vurgular. Diğer filmlerini izlediniz mi bilmiyorum ama bana göre; bu filmde, yapmak istediğini yapamıyor. Olaylar, siyah ve beyaz olarak kesin çizgilerle ayrılmış.

Özelleştirme üzerine çalıştığınız için filmin konusu hakkında ne düşünüyorsunuz? Özelleştirmeyle ilgili gerçek hikaye nasıl?

Akademisyen arkadaşlarımla konuştuğumuz zaman 'devlet merkezli pazar ekonomisi brütal ve partizanca algılanıyor' diye düşünüyoruz. Britanya bir zamanlar iyi demiryollarına sahipti, fakat özelleştirme süreci boyunca demiryolları Avrupa'nın en tehlikeli demiryolları haline geldi. Bir kazanın diğerini izlediği bir zamandı. Filmde de anlatıldığı üze-

re, büyük bir kaza oldu ve birçok insan öldü. Film, özellikle büyük tren kazasının olduğu yerlere yakın yerleşimlerde çok iş yaptı. Demiryollarında herhangi bir iyileştirme faaliyeti ya da tamirat girişimi olmamıştı; sürekli ertelenmişti. İnsanlar öldükten sonra ise; çok geç kalınmıştı artık. Kaza nedeniyle kimse ceza almadı, hapishaneye girmedi. Buna ulusallaştırma demeyin ama kazadan sonra demiryollarını işleten şirketi satın aldılar. Devletin bu işten hiç kârı yoktu. Devlet, halka yardımı dokunmayanları sübvans etti. Demiryollarını fakirleştirerek ulusallaştırmaya çalışan ya da ulusallaştırmış gibi görünen tuhaf bir sistem. Bu işten büyük şirketler hala çok büyük paralar kazanıyorlar. Demiryolları hala pahalı.

Britanya'da yaşayan insanlar durumun farkındalar fakat halk fazlasıyla sabırlı ve bu duruma alışkın. Bu durumun bir çeşit hayal kırıklığı olduğunu düşünüyorum. Kimse çıkış yolu göremiyor çünkü. Film, özeleştirmeyle birlikte işçilerin içine düştüğü durumu çok iyi anlatıyor ve bu bağlamda belgesel özelliği gösteriyor. İşçiler kovuldu ya da sözleşmeli çalıştırıldılar. Belki de Britanya'da işçi sendikalarının en kötü zamanlarıydı.

Dünya çapında sinefillerin Ken Loach hakkındaki farkındalıklarını sormak istiyorum. Çünkü o Britanya'nın en önemli yönetmenlerinden biri; dolayısıyla kendi ülkesinde nasıl karşılanıyordu? Yani Ken Loach'un filmlerini izleyemediğiniz bir coğrafyada yine de filmlerine dair bir ilgi var mıydı?

Bazen Galler'de filmlerin gösterildiğini görüyoruz. *Land and Freedom* dağıtımçı bulmak için savaş veriyordu. Genel olarak Ken Loach'un filmlerini izleyenler de sinefiller ve solcular. Çünkü o bir ses, zaman zaman halka açık yerlerde bu konularda konuşmalar yapan bir eylemci. Ama bazen yine de sorular sorulması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü politik tartışmalar zaman zaman dar kalıpların içine sıkışıp kalabiliyor. Ken Loach'un konu edindiği kişiler, bu filmleri izlemiyorlar. Bu noktada benim yaptığım işle, Ken Loach'un yaptığı iş arasında büyük fark olduğu söyle-

nemez. Bir felaketi anlatan tiyatro oyununda oynamak gibi...

Ken Loach, BBC'de belgeseller çekip, televizyon programları hazırlarken ezilen halka tartışabileceği bir ortam yaratmış olması bakımından başarılıydı. Ancak ticarileşmiş medya dünyasına baktığımızda sansürün değişik kılıklara büründüğünü görüyoruz. Büyük paralarla oynayan bir sansürle karşı karşıyayız.

Ken Loach'un yasaklı filmlerini İngiltere'nin değişik yerlerinde üniversitelerde gösterdiğine dair bir takım dedikodular var. Bununla ilgili bilginiz var mı?

Theodor Papadopoulos: Bunu duymuştum ama gerçekten yapıp yapmadığını bilmiyorum . Muhtemelen yapıyordur; politik bir duruşa sahip birinin isterse neler yapabileceğinin güzel bir göstergesi.

Theodor Papadopoulos Kimdir?

Yunan asıllı olan Theodor Papadopoulos, Britanya'da Bath Üniversitesi'nde sosyal politikalar bölümünde öğretim görevlisidir. Aynı zamanda Avrupa Araştırma Merkezi (European Research Center)'nin yöneticiliğini yapmaktadır. 1990 yılından beri Britanya'da yaşayan Papadopoulos'un genelde Yunanistan üzerine yazılmış sosyal güvenlik, işsizlik, sendikalar ve sosyal devletle ilgili makaleleri vardır.